

# Územná Agenda 2030

Budúcnosť pre všetky územia



## #TerritorialAgenda A future for all places

Prijatá na neformálnom stretnutí ministrov  
zodpovedných za priestorové plánovanie,  
územný rozvoj a/ územnú súdržnosť

1. decembra 2020, Nemecko



# ÚZEMNÁ AGENDA 2030

## Budúcnosť pre všetky územia

### I Preambula

---

- (1) My, ministri zodpovední za priestorové plánovanie, územný rozvoj a/alebo územnú súdržnosť, sme v spolupráci s Európskou komisiou, Európskym parlamentom, Európskym výborom regiónov, Európskym hospodárskym a sociálnym výborom, skupinou Európskej investičnej banky a príslušnými európskymi a národnými združeniami preskúmali územnú agendu, ktorá sa začala v roku 2007 a bola aktualizovaná v roku 2011. Dohodli sme sa na Územná Agenda 2030.
- (2) Nabádame našich kolegov v susedných krajinách, aby vzali túto územnú agendu na vedomie a aby sa pridali k našej snahe uplatňovať ju na európskej, nadnárodnej, makroregionálnej a cezhraničnej úrovni. Územnú agendu môže každý použiť na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni vo svojej krajine a v spolupráci s inými krajinami.
- (3) Každého, kto je v EÚ a susedných krajinách zapojený do politik priestorového plánovania a územného rozvoja na všetkých úrovniach správy a riadenia, nabádame na zavedenie územnej agendy do praxe. Územná agenda sa uplatňuje všade a zameriava sa na vzájomné vzťahy a blaho ľudí.
- (4) Územná agenda čerpá zo záverov správy siete ESPON o stave európskeho územia (2019), európskeho územného referenčného rámca siete ESPON (2019) a siedmej správy Európskej komisie o hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti (2017). Takisto zohľadňuje nedávno vydané správy o priestorovom plánovaní, územnej súdržnosti a územnom rozvoji, politiku súdržnosti EÚ a príslušné časti sektorálnych politik od Európskej komisie, Európskeho výboru regiónov a skupiny Európskej investičnej banky.

- (5) Územná agenda zohľadňuje najnovšie politické rámce a agendy vrátane Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj a cieľov udržateľného rozvoja Organizácie Spojených národov (2015), Parížskej dohody (2015), Novej urbánnej agendy Organizácie Spojených národov (2016), diskusného dokumentu Európskej komisie s názvom Smerom k udržateľnej Európe do roku 2030 (2019), návrhu budúcej politiky súdržnosti EÚ na roky 2021 – 2027 (2018), Urbánnej agendy pre EÚ (2016), novej Lipskej charty (2020), deklarácie Cork 2.0: „Lepší život vo vidieckych oblastiach“ (2016) a zásad organizácie OECD pre mestskú politiku a vidiecku politiku (2019), ako aj Európskej zelenej dohody s investičným plánom pre udržateľnú Európu a Mechanizmom spravodlivej transformácie (2020), programu obnovy Únie (2020) a príslušných záverov rakúskeho, rumunského, fínskeho a chorvátskeho predsedníctva Rady EÚ.
- (6) Územná agenda poskytuje rámec zameraný na konkrétne aktivity na podporu územnej súdržnosti v Európe. Územná súdržnosť je cieľom Európskej únie, ktorý sa zaviedol Zmluvou o Európskej únii (článok 3 ZEÚ). Znamená to podporovať vyvážený a harmonický územný rozvoj v krajinách, regiónoch, mestách a obciach a medzi nimi, ako aj zabezpečiť budúcnosť pre všetky územia a všetkých ľudí v Európe a zároveň stavať na rozmanitosti území a subsidiarite. Umožňuje rovnocennejšie príležitosti vrátane prístupu k verejným službám pre ľudí a podniky bez ohľadu na to, kde sa nachádzajú. Na úrovni miest sa týmito aspektmi zaoberá nová Lipská charta. Územná súdržnosť posilňuje solidaritu s cieľom podporiť konvergenciu a zmenšiť nerovnosti medzi územiami, ktorým sa darí lepšie, a územiami s menej priaznivými vyhliadkami na prosperitu alebo územiami, ktoré zaostávajú. Územná súdržnosť pomáha všetkým územiam, aby fungovali čo najlepšie pomocou vlastného kapitálu, a to prostredníctvom miestne orientovaných investícií. Toto je prospešné pre Európu ako celok a pre každú jednotlivú krajinu.
- (7) V územnej agende sa zdôrazňuje význam strategického priestorového plánovania a určuje sa jeho orientácia. Požaduje sa v nej posilnenie územného rozmeru sektorových politík na všetkých úrovniach riadenia. Jej cieľom je podporovať inkluzívnu a udržateľnú budúcnosť pre všetky územia a pomáhať v Európe dosahovať ciele udržateľného rozvoja.

- (8) Toto je kľúčové na obmedzenie nerovností, ktoré bránia Európe, krajinám, samosprávam a regiónom stavať na svojom úspechu. Možno to dosiahnuť len tak, že sa bude väčšia pozornosť venovať rozmanitosti území v Európe, ako aj ich potenciálu rozvoja a výzvam súvisiacim s rozvojom.
- (9) Pri revidovaní územnej agendy zmenila tvorbu politík a vyhliadky na budúci rozvoj pandémie COVID-19. Dôsledky a politické reakcie sa na jednotlivých územiach líšia vzhľadom na rozdielne podmienky, a tak pandémia ukazuje, že územia sú dôležité a že sú navzájom úzko poprepájané. Územná súdržnosť by mala hrať v procese obnovy dôležitú úlohu. Politiky územného rozvoja a spolupráca na spoločných cieľoch sú nevyhnutné na zvýšenie odolnosti obcí, regiónov a krajín a zároveň posilňujú ich procesy obnovy.
- (10) Podľa Zmluvy o fungovaní Európskej únie (článkov 174, 175 a 349 ZFEÚ) by všetky politiky a činnosti Únie mali prispievať k hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti. Dosiachnutie udržateľnej územnej súdržnosti a zníženie nerovností medzi ľuďmi a územiami si vyžaduje spoločné úsilie. Preto sa musia spojiť sektorové politiky, obecné, regionálne a vnútroštátne orgány, orgány EÚ a iné orgány, ako aj rôzne skupiny spoločnosti. Musia spolupracovať, aby prostredníctvom participatívneho a inovatívneho integrovaného územného rozvoja vyvážili inkluzívnosť, udržateľnosť, konkurencieschopnosť a odolnosť.
- (11) Regionálne a miestne samosprávy možno budú na zabezpečenie inkluzívneho a udržateľného rozvoja potrebovať externú podporu. Takáto podpora môže byť poskytnutá v rámci politiky súdržnosti EÚ a politiky rozvoja vidieka, ktorá je súčasťou spoločnej poľnohospodárskej politiky, s cieľmi a investíciami vo všetkých regiónoch. Toto je mimoriadne dôležité pre územia s menej priaznivými perspektívami do budúcnosti z hľadiska prosperity, zaostávajúce územia a územia, ktoré sú vážne a trvale znevýhodnené z prírodného alebo demografického hľadiska.
- (12) Európska zelená dohoda s investičným plánom pre udržateľnú Európu a Mechanizmom spravodlivej transformácie, ako aj súvisiace sektorové politiky EÚ a práca na dlhodobej vízii pre vidiecke oblasti ponúkajú príležitosť na podporu synergií medzi územnou agendou a hlavnými stratégiami a politikami EÚ. Zelená dohoda spája ciele zelenej a spravodlivej transformácie, keďže jej

cieľom je bojovať proti nerovnomerne rozloženým vplyvom energetickej transformácie, znižovať emisie skleníkových plynov a obmedziť vplyv zmeny klímy a iných environmentálnych výziev. Jej cieľom je zmeniť klimatické a environmentálne výzvy na príležitosti pre všetky územia a dosiahnuť, aby bola táto transformácia spravodlivá a inkluzívna pre všetkých. Európska zelená dohoda teda ponúka príležitosť podporovať synergie medzi územnou agendou a hlavnými stratégiami a politikami EÚ. Je to v súlade s myšlienkou územnej súdržnosti a miestne orientovaným prístupom a zároveň to stavia na rozmanitom potenciáli všetkých území a zlepšuje celkovú územnú rovnováhu v Európe.

- (13) Vyzývame tých, ktorí sú zapojení do územného rozvoja a strategického priestorového plánovania na všetkých úrovniach, aby zohľadnili priority územnej agendy. Rovnako vyzývame na zohľadnenie týchto priorít tých, ktorí sú zodpovední za navrhovanie a vykonávanie sektorových politík na všetkých úrovniach riadenia. Na dosiahnutie územnej súdržnosti je dôležitá koherentnosť medzi všetkými úrovniami a vnútroštátnymi politikami a politikami na nižšej ako vnútroštátnej úrovni. Väčšina politík má významný územný vplyv a príležitosti územného rozvoja ovplyvňuje rôznymi spôsobmi. Koordinované a miestne orientované politiky môžu významne zvýšiť koherentnosť a účinnosť politík a znížiť negatívny vplyv protichodných politík.
- (14) Vyzývame subjekty s rozhodovacou právomocou a orgány v členských štátoch, regiónoch, metropolitných oblastiach, veľkomestách, mestách, obciach, vidieckych oblastiach a na iných územiach, aby prispeli k inkluzívnej a udržateľnej budúcnosti pre všetky územia a všetkých ľudí. Územia s rovnakým potenciálom alebo rovnakými výzvami môžu spolupracovať pri hľadaní spoločných riešení. Územia s doplnkovým potenciálom môžu spoločne skúmať svoje komparatívne výhody, a tak vytvárať ďalší potenciál rozvoja. Prostredníctvom užšej spolupráce im musíme umožniť vyvíjať účinnejšie politické reakcie.
- (15) Miestne orientovaný prístup k tvorbe politík prispieva k územnej súdržnosti. Vychádza z horizontálnej a vertikálnej koordinácie, tvorby politík založenej na faktoch a integrovaného územného rozvoja. Zameriava sa na

rôzne úrovne riadenia (prístup viacúrovňového riadenia) prispievajúce k udržateľnosti. Zabezpečuje spoluprácu a koordináciu, do ktorej sú zapojení občania, občianska spoločnosť, podniky, výskumné a vedecké inštitúcie a vedomostné centrá. V konečnom dôsledku je jeho cieľom využiť jedinečný územný potenciál súvisiaci s miestne orientovaným územným kapitálom, poznatkami a bohatstvom, pričom zároveň uznáva potrebu vytvoriť riešenia šité na mieru na rôznych druhoch území. Vytvorenie a vykonávanie európskych, vnútroštátnych, regionálnych a miestnych stratégií s miestne orientovaným prístupom prispeje k dlhodobému rozvoju a konkurencieschopnosti území.

- (16) Spoločnými zásadami územnej agendy a novej Lipskej charty sú miestne orientovaný prístup, koordinácia politík a účinné viacúrovňové politické rámce. Územná agenda ich odporúča ako hlavné zásady pre všetky územia a sektorálne politiky. Nová Lipská charta obsahuje usmernenia o tom, ako ich uplatňovať v mestách, mestských oblastiach, ich funkčných regiónoch a prímestských oblastiach. Preto podporujeme posilnenú spoluprácu medzi priestorovými úrovňami a naprieč nimi vrátane partnerstiev medzi mestami a vidiekom.
- (17) Ako sa uvádza v novej Lipskej charte, prostredníctvom zásad dobrého mestského riadenia a kvalitných návrhov sa zabezpečí, aby boli jednotlivé územia atraktívne, inkluzívne, odolné a adaptabilné, čo pomôže, aby sa stali pre ľudí príjemnejšími a atraktívnejšími miestami na prácu, život a voľnočasové aktivity. Je dôležité, aby pri zvažovaní rozvoja našich veľkomiest, miest a obcí boli súčasťou aktívneho plánovania subjektov verejného sektora kvalitné a inkluzívne návrhy.
- (18) Vyzývame komunity a občiansku spoločnosť v celej Európe, aby pomohli prekonať narastajúce rozdiely v rozvoji medzi ľuďmi a medzi územiaми. Ak chceme udržať Európu pohromade, je dôležité budovať mosty medzi ľuďmi s rôznym príjmom, vzdelaním, kultúrou, tradíciami a vierovyznaním. Musíme uľahčiť spoluprácu a zvýšiť solidaritu medzi občianskou spoločnosťou, aby sme obmedzili segregáciu a podporili sociálnu inklúziu, ako aj využívanie rozmanitosti ako kapitálu pre blaho všetkých.

(19) Rozmanitosť území v Európe je potenciálom, ktorý nie je v plnej miere využívaný, a miestne orientovaná tvorba politik ho môže pomôcť využiť. Spoločné úsilie naprieč sektorovými politikami, úrovňami riadenia, územiami a spoločenskými skupinami je nevyhnutné pre inkluzívnu a udržateľnú Európu, ktorá ponúka vyhlíadky do budúcnosti pre všetkých ľudí a všetky územia, chráni spoločné živobytie a formuje transformácie.

## II Prečo musíme konať

---

- (20) V nedávnych štúdiách vrátane štúdií siete ESPON, Európskej komisie, Európskeho výboru regiónov, Európskej investičnej banky, Svetovej banky a iných medzinárodných, národných a regionálnych aktérov sa zdôrazňuje, že Európa čelí veľkým hospodárskym, sociálnym a environmentálnym výzvam, no takisto má veľký potenciál na zlepšenie životných podmienok na všetkých územiach a pre všetkých ľudí. Toto si vyžaduje politické reakcie so silným územným rozmerom a koordinovanými prístupmi, ktoré uznávajú a využívajú rozmanitosť a špecifiká území.
- (21) Európa má mnoho rôznych druhov území, ako sú napríklad regióny hlavných miest, metropolitné oblasti, malé a stredne veľké mestá, prímestské oblasti, vidiecke oblasti, vnútorné okrajové oblasti, okrajové regióny, najsevernejšie oblasti, riedko osídlené oblasti, ostrovy, pobrežné oblasti, horské oblasti, najvzdialenejšie regióny, cezhraničné regióny, makroregióny, oblasti s demografickým poklesom a oblasti, ktoré prechádzajú hospodárskou transformáciou, ako aj oblasti s transformujúcim sa priemyslom. Tieto územia majú veľmi rozdielny potenciál rozvoja a v súvislosti s ním čelia odlišným výzvam. Na všetkých úrovniach, a to od nižšej ako miestnej až po celoeurópsku úroveň, narastajú hospodárske a sociálne rozdiely medzi územiaми a medzi ľuďmi, ako aj environmentálne riziká a tlaky. Príčinou tohto nárastu sú úspory z rozsahu, nerovnomerný prístup k trhom a kvalifikovanej pracovnej sile, ako aj rozdiely v kvalite riadenia a verejných služieb. Okrem toho prepojenia a toky medzi územiaми, najmä pozdĺž koridorov, ovplyvňujú možnosti realizovať potenciál alebo reagovať na výzvy.

### Kvalita verejnej správy a riadenia

---

- (22) Kvalita procesov verejnej správy a riadenia je pre miestny, regionálny, národný a európsky rozvoj dôležitou prierezovou zásadou. Je dôležitá pre blaho



spoločnosti a je predpokladom dlhodobých udržateľných nárastov životnej úrovne, investícií, sociálnej dôvery a politickej legitimacy. Vypracovanie a vykonávanie integrovaných miestne orientovaných stratégií a investícií si vyžaduje spoluprácu naprieč sektorovými politikami a úrovňami verejnej správy a riadenia, ako aj zapojenie miestnych komunit. Na zlepšenie participatívneho vykonávania stratégií je mimoriadne dôležité nepretržité budovanie kapacít na všetkých úrovniach.

- (23) Ako je zdôraznené v siedmej správe o súdržnosti, kvalita verejnej správy a riadenia na všetkých úrovniach je v Európe rôznorodá. Najväčšie rozdiely sú medzi krajinami, no odchýlky existujú aj v rámci krajín. Pri nekvalitnej verejnej správe a riadení hrozí riziko zníženia marginálneho úžitku a návratnosti investícií do infraštruktúry, ľudského kapitálu a technológie na danom území.

## Ľudia a územia sa od seba vzdávajú

---

### Zväčšovanie nerovnováhy a nerovností

- (24) Zmeny v sociálnej a hospodárskej geografii Európy sprevádzajú rastúce nerovnosti, ktoré od seba vzdávajú ľudí aj územia. Niektoré spoločenské skupiny a komunity majú dojem, že európske a vnútroštátne ciele a vyhliadky sa nezaoberajú ich obavami a vyhliadkami. Toto je vyjadrené v diskusii o „geografii nespokojnosti“. Zväčšujúce sa sociálne a hospodárske rozdiely v Európe majú skutočne priestorový rozmer, ako je napríklad segregácia v mestách, veľkomestách, vidieckych oblastiach alebo regiónoch, v regiónoch alebo krajinách a v Európe. Rastúce nerovnosti a rozdiely vedú k výraznej rozmanitosti, pokiaľ ide o perspektívy do budúcnosti. V územnej agende sa tieto výzvy zdôrazňujú a dávajú sa do pozornosti tvorcom politik.
- (25) Je potrebné konať v týchto oblastiach:
- (26) **Kvalita života:** Základným cieľom všetkých verejných politik by malo byť zvyšovanie blaha a kvality života občanov. Tieto presahujú rámec hospodárskej výkonnosti, životnej úrovne a čisto materiálnych aspektov a zahŕňajú prístup ku kvalitným verejným službám, slobodu pohybu a zdravú, odolnú a kvalitnú architektúru a zastavané prostredia. Majú aj územný rozmer siahajúci od

rozdielov medzi susedstvami, akými sú napríklad sociálne vylúčenie a chudoba v mestách, po rozdiely medzi regiónmi a krajinami.

- (27) **Služby všeobecného záujmu:** Pre kvalitu života a rozvoj podnikania je dôležitá prístupnosť, blízkosť, cenová dostupnosť a kvalita verejných služieb. Potreba vyššej nákladovej účinnosti a efektívnej verejnej správy môže na niektorých územiach viesť k rušeniu alebo zoskupovaniu služieb. Zároveň narastajú očakávania na dostupnosť a kvalitu. Rozdiely v prístupe k službám všeobecného záujmu nesú v sebe riziko toho, že poskytovateľov služieb, podniky a spoločenské aktivity zo strednodobého až dlhodobého hľadiska donúti presunúť sa do oblastí s lepším prístupom. Nové technológie pre online služby môžu zmenšiť citlivosť okrajových regiónov na takéto tlaky na presun. Zároveň sa v niektorých oblastiach zhoršuje situácia, pokiaľ ide o prístup k cenovo dostupnému bývaniu, a to najmä tam, kde služby dočasného ubytovania a turistického ruchu značne zmenšujú bytový fond, čo prispieva k bezdomovectvu, gentrifikácii a sociálnemu vylúčeniu.
- (28) **Demografická a spoločenská nerovnováha:** Starnutie, migrácia v rámci štátov a Európy vrátane vyľudňovania predstavujú výzvy pre európske systémy sociálneho zabezpečenia a pre miestny a regionálny rozvoj. Táto demografická dynamika má vážne sociálne dôsledky vrátane zvýšeného sociálneho vylúčenia a nerovností a takisto predstavuje výzvy v oblasti poskytovania verejných služieb, trhov práce a bývania. Starnutie a migrácia naznačujú ďalšiu koncentráciu v mestských oblastiach spolu s vyľudňovaním vidieckych oblastí a okrajových regiónov. Toto sa týka najmä vzdialených regiónov s nedostatočným prístupom k verejným službám a hospodárskym a sociálnym príležitostiam. Mimoeurópske migračné toky vrátane vyst'ahovalectva mladých a talentovaných ľudí a pris'ahovalectva utečencov môžu tieto výzvy zhoršiť.
- (29) **Digitalizácia a štvrtá priemyselná revolúcia:** Digitalizácia a prelomové technológie budú formovať hospodársky a spoločenský vývoj v Európe. Štvrtá priemyselná revolúcia bude viesť k fúziám technológií a vymaže hranice medzi fyzickými, digitálnymi a biologickými systémami, čím dôjde k značnej transformácii trhu práce. Hospodárska koncentrácia a nové technické riešenia, ktoré sa rýchlo zavádzajú po celom svete, čoraz viac vytvárajú ekonomiky typu

„víťaz berie všetko“, čím stúpa ďalší význam regiónov a mestských aglomerácií pri hospodárskej transformácii. Subjekty verejného sektora a subjekty s rozhodovacou právomocou musia neustále inovovať a diskutovať so zainteresovanými stranami, aby sa pripravili na transformácie a účinne formovali politiky. Pritom je takisto potrebné zohľadniť ochranu údajov a práva na ochranu súkromia, digitalizovanú verejnú správu a európsku digitálnu transformáciu. Rozdiely vo vzdelaní, digitálnych zručnostiach a širokopásmovom prístupe sú pri náraste územných nerovností významným faktorom. Seniorom a ľuďom žijúcim vo vzdialených vidieckych oblastiach (napr. v horských oblastiach alebo na ostrovoch) často hrozí vylúčenie z procesov digitálnej transformácie.

- (30) **Zamestnanosť a hospodársky rozvoj:** Miestne a regionálne hospodárstva v Európe sú úzko prepojené prostredníctvom zložitých hodnotových reťazcov a vzájomne závislé. Hospodárske vyhliadky a vyhliadky týkajúce sa zamestnanosti sú ovplyvnené podmienkami miestneho rozvoja, na ktoré miestne, regionálne, národné a európske subjekty s rozhodovacou právomocou nemajú dosah. Niektoré územia majú lepšiu hospodársku výkonnosť a pracovné príležitosti, napríklad vďaka vyššej konkurencieschopnosti, finančnej a investičnej kapacite, atraktívnym podmienkam na investovanie, priaznivej podnikateľskej klíme, rozvinutým regionálnym infraštruktúram, účinným regionálnym systémom inovácií, vyššej úrovni činností v oblasti výskumu, vývoja a inovácií, prístupu k dobrému vzdelaniu, kvalifikovanej pracovnej sile, ako aj dobrému podnikateľskému a prírodnému prostrediu. Toto posilňuje relatívnu pozíciu území, ktorým sa darí lepšie, a ďalej udržiava rozdiely a nerovnováhu. Ďalším dôležitým aspektom je rast území a polycentrický rozvoj.
- (31) **Vzájomné prepojenia medzi územia:** Zatiaľ čo sa niektoré územia v Európe od seba vzdiaľujú, medzi inými sa posilňujú vzájomné prepojenia. Tieto pozitívne a negatívne externality znamenajú, že rozvoj na jednom území ovplyvňuje potenciál na inom území, takže zmeny v jednej časti Európy môžu ovplyvniť ďalšie časti svetadiela. Takéto vzájomné prepojenia sú najviac viditeľné v koncentrácii hospodárstiev a zväčšujúcich sa rozdieloch medzi prosperujúcimi (často metropolitnými) oblasťami a upadajúcimi (často

vidieckymi) oblasťami. Je to viditeľné v pretrvávajúcom rozdelení na centrum a okraj, a to v Európe i na vnútroštátnej úrovni. Vnútorne, a najmä vonkajšie hranice EÚ sú rozdielne a odlišujú sa v právnych, sociálnych a politických systémoch, ktoré ovplyvňujú miestny a regionálny rozvoj. Prekážky brániace integrácii medzi územiaми môžu viesť k nedostatočnému využívaniu ľudských, kultúrnych, hospodárskych a ekologických zdrojov v pohraničných regiónoch, čo zhoršuje ich okrajové postavenie a sociálne vylúčenie.

- (32) **Globálna začlenenosť:** Európa je úzko prepojená so svetovým hospodárstvom. Miestny a regionálny rozvoj v Európe je ovplyvnený globálnymi stratégiami, ako aj geopolitickým a sociálno-ekonomickým rozvojom, na ktorý miestne ani regionálne subjekty s rozhodovacou právomocou nemajú vplyv, vrátane dynamiky v Eurázii a Stredomorí. Do svetových spoločenských a hospodárskych sietí je zapojených mnoho európskych občanov a podnikov. Preto je rozvoj v európskych regiónoch, metropolitných oblastiach, veľkomestách a mestách spojený s inými územiaми a tokmi tovaru, služieb, investícií, ľudí a myšlienok po celom svete. Stručne povedané, vonkajší vývoj ovplyvňuje perspektívy rozvoja území v Európe. Ani potenciál, ani zraniteľnosť spojené s globálnym rozvojom nie sú v Európe rovnomerne rozmiestnené. Okrem toho pandémia ochorenia COVID-19 odhalila krehkosť globálnych dodávateľských reťazcov a nedostatočnú odolnosť vo viacerých hospodárskych odvetviach a na viacerých územiach.

## Udržateľný rozvoj a zmena klímy

---

### Rastúce tlaky na životné prostredie

- (33) Globálne výzvy v oblasti udržateľného rozvoja sú pre miestny a regionálny rozvoj a životné podmienky v Európe veľmi relevantné. Týka sa to osobitne zmeny klímy, zhoršovania stavu životného prostredia a prechodu ku klimatickej neutralite. V politických a spoločenských diskusiách sa zdôrazňuje stále naliehavejšia potreba riešiť zmenu klímy, odolnosť a prechod na udržateľnejší rozvoj, ako to podčiarkujú ciele udržateľného rozvoja Organizácie Spojených národov. Tieto otázky sú strategicky pretavené do programu EÚ prostredníctvom Európskej zelenej dohody a správ o krajinách v rámci

európskeho semestra. Prechod na udržateľný rozvoj má pre rôzne vidiecke oblasti, mestá, veľkomestá a regióny rozličný potenciál a výzvy.

- (34) Je potrebné konať v týchto oblastiach:
- (35) **Zmena klímy:** Vplyvy zmeny klímy sa v európskych zemepisných regiónoch s rôznymi stupňami zraniteľnosti výrazne líšia. Zvýšené riziká zvyšovania hladiny morí, vln horúčav, lesných požiarov, sucha, dezertifikácie, inej degradácie pôdy a zeme, povodní a iných prírodných a zmiešaných prírodných a technických nebezpečenstiev si vyžadujú miestne orientované reakcie, spoluprácu a koordinované politiky. Činnosti na zmiernenie zmeny klímy a adaptáciu na túto zmenu môžu územiám dokonca priniesť nové príležitosti na rozvoj. Tieto sa môžu týkať poľnohospodárstva, biohospodárstva, zeleného, modrého a obehového hospodárstva a výroby energie z obnoviteľných zdrojov. Vplyvy zmeny klímy, ako aj činnosti na zmiernenie zmeny klímy a adaptácie na túto zmenu závisia od územného kontextu a vyžadujú si individuálne reakcie na všetkých úrovniach.
- (36) **Strata biodiverzity a využívanie pôdy:** Rýchla strata biodiverzity zapríčinená človekom predstavuje vážne riziká pre ekosystémy a životné podmienky z dlhodobého hľadiska. Ovplyvňuje živobytie, kvalitu života a miestne hospodárstva. Rastúce zaberanie a využívanie pôdy a pobreží, zástavba pôdy a rozrastanie miest vedú k zmenšovaniu otvorených priestranstiev, biodiverzity a plochy úrodnej pôdy a zároveň prispievajú k vzniku teplotných ostrovov v mestách, ktoré ovplyvňujú fungovanie ekosystémov. Opustené, zanedbané a nedostatočne využívané miesta zároveň predstavujú potenciál pre zmeny vo využívaní pôdy.
- (37) **Kvalita ovzdušia, pôdy a vody:** Je základom pre dobré životné podmienky ľudstva. Znečistenie ovzdušia, hluk, kontaminovaná pôda a znečistené útvary podzemnej a povrchovej vody spôsobujú vážne zdravotné problémy, ktoré môžu korelovať so sociálnou nerovnosťou. V prístupe k čistému ovzdušiu, vode a pôde existujú rozdiely nielen medzi krajinami a regiónmi, ale aj medzi mestskými a vidieckymi oblasťami, ako aj vo vnútri miest, veľkomiest a metropolitných oblastí.

- (38) **Bezpečná, cenovo dostupná a udržateľná energia:** Európski občania a podniky potrebujú prístup k udržateľným, bezpečným a cenovo dostupným dodávkam energie. Je to dôležité pre miestny aj regionálny rozvoj. Významný dovoz z tretích krajín citlivý na hospodársku alebo politickú nestabilitu spôsobuje nárast problémov v oblasti energetickej bezpečnosti. Nestále ceny energií a rastúce emisie zdôrazňujú potrebu udržateľných a odolných riešení, ako je napríklad energia z obnoviteľných zdrojov, zelenšie hospodárske činnosti bez emisií uhlíka a iné opatrenia zvyšujúce energetickú efektívnosť a znižujúce spotrebu energie. Nedostatočná energetická infraštruktúra a závislosť od existujúcich sietí si vyžadujú diverzifikovanú výrobu a dodávku energie, ako aj rozvoj a integráciu trhu s energiou.
- (39) **Spravodlivá transformácia:** Na dosiahnutie klimaticky neutrálneho hospodárstva do roku 2050 sú potrebné opatrenia na elimináciu emisií uhlíka v celej Európe. Ekonomické, environmentálne a sociálne náklady na túto transformáciu sú mimoriadne vysoké pre územia a obyvateľov, ktoré/-í najviac závisia od fosílnych palív a odvetví so značnými emisiami skleníkových plynov. Cieľom spravodlivej transformácie je zabezpečiť, aby bol pokrok smerom ku klimaticky neutrálnemu hospodárstvu spravodlivý, aby sa pri ňom nezabudlo na žiadneho človeka či územie, a aby zabezpečil vysokú kvalitu života pre všetkých. Pre územia negatívne ovplyvnené procesom transformácie sú potrebné investície, ktoré by regiónom a ľuďom umožnili riešiť sociálne, hospodárske a environmentálne vplyvy prechodu ku klimatickej neutralite do roku 2050.
- (40) **Obehové hodnotové reťazce:** Obehové hospodárstvo je pre uhlíkovo/klimaticky neutrálne hospodárstvo dôležitým cieľom. Cieľom obehového hospodárstva je uzavrieť cykly toku materiálu a energie dizajnom s dlhou životnosťou, údržbou, opravou, opätovným použitím, repasovaním, renováciou a recykláciou. Dôležité sú procesy priemyselnej symbiózy v regionálnych hodnotových reťazcoch. Prechod európskych hospodárstiev na miestne orientovaný obehový a uhlíkovo/klimaticky neutrálny model má územný rozmer a môže posilniť funkčné regióny. Ekonomická prosperita území závisí od konkurencieschopnosti a tvorivosti ich podnikov a startupov, ako aj od miestneho bohatstva, charakteristík a tradícií, kultúrneho, sociálneho



a ľudského kapitálu a inovačných kapacít. Mestské oblasti sú vo všeobecnosti lepšie pripravené na prijatie súvisiacich trendov, než riedko osídlené oblasti a vnútorné okrajové časti, ktoré často nemajú potrebné množstvo obyvateľov. Mestá a menšie veľkomestá, ako aj územia s vysokou úrovňou zručností však môžu mať prospech z obehového hospodárstva, pokiaľ ide o opravu, opätovné použitie a spoločné využívanie na miestnej a regionálnej úrovni.

- (41) **Prírodné, krajinné a kultúrne dedičstvo:** Prírodné a kultúrne dedičstvo predstavuje kapitál miestneho a regionálneho rozvoja, ktorý ponúka jedinečné príležitosti na rozvoj a kvalitné prostredie na život. Udržiateľné a účinné využívanie zdrojov by malo byť prospešné pre miestne komunity a malo by podporovať miestne podnikateľské príležitosti. Nadmerné využívanie tohto kapitálu však môže ohroziť miestne alebo regionálne hospodárstvo. Urbanizácia, intenzívne poľnohospodárstvo a rybolov, výroba energie, ťažba, priemyselné činnosti, doprava a iný rozvoj infraštruktúry môžu spôsobiť vážne problémy, najmä ak nie sú koordinované. Zvýšené a nekoordinované využívanie námorného priestoru a morských zdrojov môžu mať vplyv na udržateľný rozvoj, zatiaľ čo zmeny vo využívaní pôdy a mora, urbanizácia a masový cestovný ruch ohrozujú kultúrne bohatstvo a krajinu a môžu rozdrobiť prirodzené biotopy a ekologické koridory.

## Potreba konať

---

- (42) Narastajúce nerovnosti medzi územiaми a medzi ľuďmi, ako aj neudržateľný rozvoj dosiahli v Európe kritickú úroveň. Aby sme zabezpečili pozitívne perspektívy do budúcnosti pre všetkých ľudí, ako aj pre všetky komunity a územia v Európe, je potrebné postupovať jednotnejšie, a to na všetkých zemepisných úrovniach a úrovniach riadenia. Je načas, aby sme lepšie pochopili územné vplyvy sektorových politík a náležite sa nimi zaoberali. Plnením týchto územných priorít Európy sa usilujeme prispieť k udržateľnému rozvoju a k udržaniu Európy pohromade.

## III Územné priority Európy

---

(43) Zabezpečenie udržateľnej budúcnosti pre všetky územia a všetkých ľudí v Európe si vyžaduje činnosti založené na:

- spoločnom chápaní, že potreby rozvoja a vplyvy budúceho rozvoja sa na jednotlivých územiach v Európe líšia a toto spoločné chápanie možno zvýšiť prostredníctvom výmeny poznatkov a skúseností získaných na základe konkrétnych riešení a ich súvisiacich systémov podpory, a
- spolupráci a koordinácii medzi územiami, úrovňami verejnej správy, sektormi politiky a spoločenskými skupinami s cieľom riešiť komplexné otázky a využívať rozmanitý potenciál, a to aj prostredníctvom politiky súdržnosti EÚ, politiky rozvoja vidieka, iniciatívy Interreg alebo iných nástrojov zlepšujúcich integrovaný územný alebo miestny rozvoj.

(44) Preto vymedzujeme dva hlavné ciele, spravodlivú Európu a zelenú Európu, ktoré majú šesť priorít na rozvoj európskeho územia ako celku, ako aj všetkých jeho území:

### SPRAVODLIVÁ EURÓPA

---

s perspektívami do budúcnosti pre všetky územia a všetkých ľudí

(45) V prioritách pre spravodlivú Európu sa podčiarkuje územný rozmer a príspevok priestorového plánovania k hlavným politickým prioritám. Tieto priority zahŕňajú hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť, Európsky pilier sociálnych práv, Európu bližšie k občanom, inkluzívnejší, udržateľný a integrovaný rozvoj území, spravodlivú transformáciu a územnú integráciu v Európe.



## VYVÁŽENÁ EURÓPA

---

### Lepšie vyvážený územný rozvoj využívajúci rozmanitosť Európy

- (46) Európska územná rozmanitosť ponúka značný potenciál rozvoja. Toto môže prispieť k lepšie vyváženému územnému rozvoju, ktorý bude potláčať nadmernú koncentráciu, posilňovať druhotné póly rastu a znižovať nerovnosti medzi ľuďmi a medzi územiaми. Spolupráca v polycentrických sieťach miest, metropolitných oblastí a regiónov prispieva k optimálnejšiemu rozloženiu potenciálu rozvoja. Preto prijmeme opatrenia, aby sme susedstvá, komunity, obce, okresy, regióny a členské štáty podnietili k spolupráci pri reagovaní na globálne spoločenské výzvy a zlepšovaní podmienok na prácu, život a podnikanie na všetkých územiach, ako aj pri posilňovaní sociálno-ekonomickej prosperity, inovačných kapacít, pozícií v globálnych hodnotových reťazcoch a globálnej konkurencieschopnosti v celej Európe.
- (47) Polarizácia medzi centrom a okrajovými časťami Európy, jej hlavnými mestami, metropolitnými oblasťami, veľkomestami, mestami, vidieckymi oblasťami a oblasťami s geografickými a demografickými špecifikami sťažuje vyvážený územný rozvoj. Najmä malé a stredne veľké mestá majú nevyužitý potenciál na zmierňovanie polarizácie. Hrajú kľúčovú úlohu v oblasti regionálneho hospodárskeho rozvoja a sociálneho blahobytu, najmä s vnútroštátnou a medzinárodnou dostupnosťou a primeraným prístupom k službám na miestnej a regionálnej úrovni. Polycentrické siete môžu takisto prispievať k udržateľnejšej doprave. Vyzývame tvorcov politik na všetkých úrovniach, aby podporovali modely polycentrického rozvoja, v ktorých bude mať každé územie svoju úlohu.
- (48) Európa má rozmanité územia, ako napríklad pobrežné zóny, ostrovy, horské oblasti, vnútorné okrajové oblasti, planiny, údolia riek a jazerné panvy. Všetky tieto územia čelia v súvislosti s rozvojom jedinečným výzvam a majú jedinečný potenciál, hoci vzdialenosť a odlišné charakteristiky najvzdialenejších regiónov znamenajú, že v súvislosti s rozvojom čelia tieto regióny osobitným výzvam. Prijmeme opatrenia, aby sme subjekty s rozhodovacou právomocou na všetkých úrovniach riadenia podnietili k využitiu jedinečného potenciálu území

s osobitným zemepisným charakterom a náležitým riešeniu obmedzení týchto oblastí prostredníctvom integrovaných a kooperatívnych prístupov.

## FUNKČNÉ REGIÓNY

---

### Konvergentný miestny a regionálny rozvoj, menšie nerovnosti medzi územiaми

- (49) Veľkomestá a mestá všetkých veľkostí sú motorom hospodárskeho a sociálneho rozvoja a atraktívnym miestom na život, prácu, návštevu a investovanie. Spolupráca a vytváranie sietí v rámci veľkomiest, miest a ich okolitých oblastí v rovnakom funkčnom regióne a medzi nimi vytvárajú perspektívy rozvoja pre všetky územia, pričom sa zohľadňuje potreba podporovať prepojenia medzi mestom a vidiekom. Takéto funkčné regióny často nezodpovedajú existujúcemu správne členeniu. Líšia sa podľa funkčného charakteru a prepojenosti, sú vysoko dynamické a ich hranice sa v priebehu času môžu posúvať. Subjekty s rozhodovacou právomocou vo veľkomestách a v mestách, ktoré spolupracujú s okolitými oblasťami za ich správnymi hranicami, môžu svojim územiaм pomôcť stať sa motorom vnútroregionálneho rastu. Toto pre ich okolité komunity a vidiecke oblasti nie je nevýhodou, ale naopak výhodou. Veľkomestá, mestá a ich okolité oblasti dokážu spolu zabezpečiť zdravé a cenovo dostupné prostredie na život, zabrániť ďalšiemu rozrastaniu miest a obmedziť zaberanie pôdy. Budeme sa usilovať viesť dialóg so subjektmi s rozhodovacou právomocou vo veľkomestách a v mestách všetkých veľkostí, aby uplatňovali integrovaný viacúrovňový prístup k riadeniu. To znamená zapojiť ľudí z rôznych úrovní riadenia, najmä z miestnej a regionálnej úrovne, ako aj rozmanité sektorálne politiky a spoločenské skupiny.
- (50) Európa má rozmanité mestské, prímestské, vidiecke, okrajové a riedko osídlené oblasti. Niektoré z nich trpia segregáciou alebo čelia vážnemu vyludňovaniu. Ich rozvoj úzko súvisí s jedinečnými miestnymi charakteristikami a vzťahmi s inými územiaми, prístupnosťou a prístupom k verejným službám, možnosťami vzdelávania a internetovým pripojením, diverzifikovanými ekonomickými činnosťami a podnikaním, ako aj s ich ekologickými funkciami a ekosystémovými službami. Na úrovni miest sa týmito aspektmi zaoberá nová Lipská charta. Spojíme sa s miestnymi a regionálnymi subjektmi

s rozhodovacou právomocou s cieľom posilniť spoluprácu na dlhodobých miestne orientovaných stratégiách pre tieto oblasti a riešiť udržateľné funkčné prepojenia medzi susediacimi oblasťami, a to aj prostredníctvom priestorového plánovania a nástrojov politiky súdržnosti EÚ, politiky rozvoja vidieka a politik EÚ, ako sú napríklad integrované územné investície (IÚI), miestny rozvoj vedený komunitou (CLLD - LEADER) alebo iné nástroje zlepšujúce integrovaný územný alebo miestny rozvoj. Na niektorých územiach sa už možno využívajú.

## CEZHRANIČNÁ INTEGRÁCIA

---

### Ľahší život a práca presahujúce hranice štátov

- (51) Územná a námorná spolupráca medzi územiami v rôznych krajinách pomáha lepšie využívať potenciál rozvoja a riešiť spoločné výzvy. Spájanie síl naprieč hranicami vrátane programov a projektov iniciatívy Interreg môže vytvoriť kritický objem potrebný na rozvoj a podporovať synergie a zároveň znižovať hospodársku, sociálnu a environmentálnu roztrieštenosť a negatívne externality. To zahŕňa ekosystémy, prírodné a kultúrne dedičstvo, trhy práce, poskytovanie verejných služieb a mestské siete rozdelené vnútornými, vonkajšími, pozemnými alebo námornými hranicami. Prijmeme opatrenia zamerané na začlenenie stabilnej cezhraničnej, nadnárodnej a medziregionálnej spolupráce do makroregionálnych, vnútroštátnych, regionálnych a miestnych stratégií rozvoja. Príkladmi stabilných prístupov, ktoré uľahčujú spoluprácu medzi správnymi oblasťami mimo jednotlivých projektov, sú strategická spolupráca v rámci iniciatívy Interreg, iniciatívy Európskeho inovačného a technologického inštitútu týkajúce sa znalostných a inovačných spoločenstiev, platformy stratégie pre inteligentnú špecializáciu, konzorciá EÚ pre strategické hodnotové reťazce, spolupráca v rámci Horizontu Európa, európske zoskupenia územnej spolupráce (EZÚS), hlavné programy politiky súdržnosti EÚ, makroregionálne stratégie, spolupráca medzi metropolami, riadenie funkčných regiónov, cezhraničné plánovanie a právne cezhraničné dohody. Takisto v prípade potreby podporujeme vypracovanie nových strategických dokumentov a propagáciu spoločného rozvoja, do ktorého budú zapojení občania z rôznych štátov.

- (52) Stále existuje množstvo právnych a správnych prekážok, ktoré bránia prehĺbovaniu cezhraničnej spolupráce. Zintenzívňujeme dialóg s tvorcami politik na všetkých úrovniach riadenia s cieľom koordinovať vnútroštátne sektorové politiky medzi krajinami a znižovať existujúce prekážky brániace spolupráci.

## ZELENÁ EURÓPA,

---

ktorá chráni spoločné živobytie a formuje transformáciu spoločnosti

- (53) V prioritách zelenej Európy sa podčiarkuje územný rozmer a príspevok priestorového plánovania k hlavným politickým prioritám, ako sú napríklad ciele udržateľného rozvoja Organizácie Spojených národov, Dohovor o biologickej diverzite, Európska zelená dohoda, Parížska dohoda, stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030, Európsky dohovor o krajine a stratégia lesného hospodárstva EÚ. Ďalšími relevantnými prioritami sú Európa pripravená na digitálny vek, udržateľná mobilita a plne integrovaná európska dopravná sieť, prechod na obehové hospodárstvo v Európe a uplatňovanie prístupu, ktorý je založený na ekosystémoch.

## ZDRAVÉ ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

---

Lepšie ekologické živobytie, klimaticky neutrálne a odolné mestá, veľkomestá a regióny

- (54) Ekosystémy vrátane poľnohospodárskych, lesných, trávnych, sladkovodných a morských ekosystémov sú kľúčové pre život človeka a dôležité pre dlhodobý udržateľný rozvoj. Je spoločnou zodpovednosťou zabezpečiť, aby boli udržateľne prístupné širšej verejnosti, funkčné, odolné, posilnené a v dobrom stave a aby vytvárali príjem pre miestnych obyvateľov a podniky. Toto pomáha zmierňovať zmenu klímy, bojovať proti strate biodiverzity, zabezpečovať poskytovanie ekosystémových služieb a zvyšovať informovanosť verejnosti o týchto témach. Vzhľadom na rôzne geografické špecifiká je mimoriadne dôležité integrované riadenie. Podporujeme rozvoj riešení blízkych prírode, ako aj sietí zelenej a modrej infraštruktúry, ktoré prepájajú ekosystémy a chránené oblasti v politikách priestorového plánovania, priestorového manažmentu

a iných politikách, a vytváranie nových nástrojov krízového riadenia na zvýšenie bezpečnosti a odolnosti území.

- (55) Hrozí riziko, že zmena klímy a strata biodiverzity narušia živobytie. Riadenie rizík a zvládanie katastrof, ako aj preventívne opatrenia sú dôležité na budovanie odolných komunít. Budeme rešpektovať prirodzené limity spoločného živobytia Európy a zvyšovať odolnosť všetkých území, ktoré ovplyvňuje zmena klímy. Toto je možné dosiahnuť vytvorením miestnych a regionálnych stratégií pre klimaticky neutrálne mestá, veľkomestá a regióny. Opatrenia, ktorými je možné zmierniť zmenu klímy a prispôsobiť sa jej, sú napríklad podpora udržateľného využívania pôdy, otvorených priestranstiev a verejných zelených plôch, obnova oblastí so znehodnotenou pôdou a pobrežných oblastí, boj proti odlesňovaniu a ochrana oceánov a vodných útvarov. Ďalšími opatreniami môže byť predchádzanie rozrastaniu miest a vzniku teplotných ostrovov v mestách, zavádzanie zelenej infraštruktúry, zlepšovanie kvality ovzdušia, zabezpečenie nulového čistého záberu pôdy do roku 2050, posilňovanie poskytovania ekosystémových služieb a zlepšovanie integrácie územného a námorného priestorového plánovania.
- (56) Prírodné a kultúrne dedičstvo Európy predstavuje jedinečný a rozmanitý kapitál, ktorý je potrebné chrániť, riadiť a ďalej rozvíjať. Oblasti s bohatým prírodným a kultúrnym dedičstvom alebo jedinečnou krajinou musia tento kapitál a jeho nevyužitý potenciál čo najlepšie využívať. Musia hľadať rovnováhu medzi ochranou prírody, udržateľným využívaním prírodných zdrojov a hospodárskym rozvojom, a to aj vytváraním pracovných miest šetrných k životnému prostrediu, podporovaním rastu a blahobytu komunít alebo spoluprácou s inovatívnymi podnikateľmi v sociálnej oblasti. Sústreďme sa na zvyšovanie informovanosti a posilňovanie postavenia miestnych a regionálnych komunít na ochranu, obnovu, využívanie a opätovné využívanie ich (zastavaných) prostredí, krajín, materiálneho a nemateriálneho kultúrneho bohatstva a iných jedinečných hodnôt prostredníctvom nástrojov politiky súdržnosti EÚ, politiky rozvoja vidieka, priestorového plánovania alebo akýchkoľvek iných nástrojov, ktoré okrem iného zlepšujú integrovaný územný alebo miestny rozvoj. Na niektorých územiach sa už možno účinne vykonávajú.

## OBEHOVÉ HOSPODÁRSTVO

---

### Silné a udržateľné miestne hospodárstva v globalizovanom svete

- (57) Obehovosť znamená riadiť toky materiálu, vody a energie. Zahŕňa opätovné použitie a recykláciu výrobkov vrátane budov, stavebných materiálov a odpadovej vody na základe posúdenia životného cyklu a energetickej obnovy budov. Prechod európskych hospodárstiev na miestne orientované obehové a uhlíkovo/klimaticky neutrálne hospodárstvo závisí od konkurencieschopnosti a kapitálu miestnych a regionálnych aktérov. V globalizovanom hospodárstve si to vyžaduje budovanie procesov priemyselnej symbiózy, ktoré spájajú globálnu konkurencieschopnosť a miestny kapitál. Podporujeme prechod Európy na obehové hospodárstvo a vytvorenie miestne orientovaných procesov priemyselnej symbiózy, pričom je potrebné takisto zohľadniť potrebu udržateľného využívania pôdy a zeme.
- (58) S cieľom lepšie využívať mnohostranný územný kapitál Európy na prechod na obehové hospodárstvo podporujeme rozvoj miestnych a regionálnych stratégií obehového hospodárstva, ktoré prepájajú miestne a svetové hospodárstva. Tieto stratégie by mali stavať na miestnom kapitále a inovačnej kapacite a zároveň spájať procesy energetickej a hospodárskej transformácie pre miestne orientované obehové hospodárstvo. Pri prechode na obehové hospodárstvo môžu hrať významnú úlohu stratégie pre inteligentnú špecializáciu a európske výskumné a inovačné politiky, ako napríklad Horizont Európa alebo iniciatíva spoločného programovania Mestská Európa.
- (59) Miestne výroby, trhy, podnikateľské prostredia, odborná príprava, podnikanie, rastúca sebestačnosť a silné komunity sú dôležité na vytváranie odolných miestnych hospodárstiev a výhod pre životné prostredie. Diverzifikované miestne hospodárstva pomáhajú znižovať citlivosť na vonkajšie sily a zároveň podporujú procesy energetickej a hospodárskej transformácie. Podporujeme posilňovanie inovačných kapacít vo všetkých regiónoch vrátane miestnych stratégií pre energetickú transformáciu a opatrení v sektore výstavby, dopravy a biohospodárstva.



## UDRŽATEĽNÉ PREPOJENIA

---

### Udržateľná digitálna a fyzická prepojenosť území

- (60) Fyzické a digitálne prepojenia sú dôležité pre európske spoločnosti a hospodárstva a predstavujú významné environmentálne výzvy. Preto sú potrebné inteligentné, udržateľné a bezpečné formy dopravy a prepojenosti, a to najmä na podporu priorít vyváženej Európy a funkčných regiónov.
- (61) Transformácia na udržateľnú digitálnu spoločnosť môže podporovať decentralizovaný a udržateľný rozvoj. Digitálna integrácia, pri ktorej môžu ľudia, podniky a územia využívať digitalizáciu, závisí od spravodlivého a cenovo dostupného prístupu ku kvalitnému internetu, mobilného telefónneho pripojenia ďalšej generácie a digitálnych zručnosti, pričom sa zároveň zohľadňuje udržateľnosť a zdravotné otázky. Toto sa týka najmä prístupu k elektronickej správe vecí verejných a elektronickým službám všeobecného záujmu, ktoré ovplyvňujú kvalitu života a konkurencieschopnosť území. Vyzveme zainteresované strany, aby začali dialóg o potrebe primeraného prístupu k vysokorýchlostným pevným a mobilným komunikačným sieťam na všetkých územiach a potrebe digitálnej infraštruktúry s nízkou uhlíkovou stopou a malým vplyvom na ľudské zdravie. Toto môže pomôcť zabezpečiť primerané podmienky na život a podnikanie v celej Európe.
- (62) Prístup k intermodálnej nákladnej a osobnej doprave je dôležitý pre všetky územia v Európe. Efektívne dopravné riešenia šetrné k životnému prostrediu sú čoraz dôležitejšie na dosahovanie cieľov v oblasti klímy, znečistenia ovzdušia a hluku, dostupnosti a prepojenosti všetkých regiónov v Európe. Toto zahŕňa jednotlivé druhy dopravy, ako aj kombinovanú dopravu. Budeme ďalej zlepšovať prepojenia medzi regionálnym plánovaním a rozvojom transeurópskych sietí (TEN), a to najmä pozdĺž koridorov základnej siete. Prepájanie všetkých území s hlavnými dopravnými uzlami podporuje medzinárodné obchodné spojenia a prináša príležitosti pre miestny rozvoj. Politika súdržnosti EÚ a Nástroj na prepájanie Európy sú dôležité pri dosahovaní tohto cieľa.

(63) Spoľahlivé sekundárne a miestne dopravné siete, ktoré sú prepojené s nadnárodnými sieťami a centrami miest, sú z hľadiska kvality života, ako aj z hľadiska obchodných príležitostí nevyhnutné. Toto sa týka najmä miest, vidieckych, okrajových a riedko osídlených oblastí, ostrovov, horských oblastí a najvzdialenejších regiónov. Vyzývame projektantov v rámci priestorového a dopravného plánovania, aby skúmali nové spoločensky a environmentálne progresívne modely pre miestnu a regionálnu mobilitu ako službu a spolupracovali na multimodálnej dostupnosti mestských centier a v mestských centrách, ktorá je šetrná k životnému prostrediu. Na tento účel sú dôležité nástroje politiky súdržnosti EÚ, plány udržateľnej mestskej mobility alebo akékoľvek ďalšie nástroje posilňujúce integrovaný územný alebo miestny rozvoj. Na niektorých územiach sa už možno účinne vykonávajú.



## IV Realizácia priorít

---

- (64) Priority vyjadrené v Územnej agende 2030 musia byť podporené aktivitami odhodlaných aktérov. Iba tak je možné náležite riešiť priority územnej agendy a obavy týkajúce sa priestorových nerovností a prechodu na uhlíkovo/klimaticky neutrálne hospodárstvo. Spoločne by tieto činnosti mali posilniť:
- viacúrovňové riadenie,
  - miestne orientované prístupy,
  - koordinované územné vplyvy a koherentnosť sektorových politík,
  - spoluprácu medzi územiami,
  - územnú súdržnosť na európskej úrovni,
  - územnú súdržnosť na cezhraničnej, nadnárodnej, medziregionálnej a intraregionálnej úrovni a
  - príspevky členských štátov a susediacich krajín k územnej súdržnosti.
- (65) Uvedené body úzko súvisia so zásadami dobrého riadenia miest stanovenými v novej Lipskej charte. Patrí medzi ne mestská politika pre všeobecný úžitok, integrovaný prístup, participácia a spoločné vytváranie, viacúrovňové riadenie a miestne orientovaný prístup.

### Výzva pre kľúčových aktérov

---

- (66) Uplatňovanie územnej agendy sa opiera o neformálnu viacúrovňovú spoluprácu medzi členskými štátmi, orgánmi na nižšej ako vnútroštátnej úrovni, Európskou komisiou, Európskym parlamentom, Európskym výborom regiónov, Európskym hospodárskym a sociálnym výborom, Európskou investičnou bankou a inými príslušnými aktérmi. Pri uplatňovaní územnej agendy by bola prínosná spolupráca so subjektmi, ktoré majú na starosti urbánnu agendu, novú Lipskú chartu, újinnú politiku súdržnosti a rozvoja vidieka, vykonávanie Plánu obnovy pre Európu a makroregionálnej stratégie EÚ, ako aj stratégie pre morskú oblasť.

- (67) **Medzivládna spolupráca členských štátov** posilní spoluprácu na prioritách územnej agendy na európskej úrovni s Európskou komisiou, Európskym parlamentom, Európskym výborom regiónov, Európskym hospodárskym a sociálnym výborom a Európskou investičnou bankou. Každý druhý rok budú členské štáty na zasadnutí Siete kontaktných miest územnej súdržnosti (NTCCP) diskutovať o pokroku v uplatňovaní územnej agendy, najmä iniciatív a opatrení. O zisteniach v súvislosti s týmto pokrokom sa bude diskutovať na zasadnutiach generálnych riaditeľov zodpovedných za územnú súdržnosť (DGTC). V záujme posilnenia dialógu o súčinnosti medzi územným rozvojom a sektorovými politikami by mohli zasadnutia generálnych riaditeľov zodpovedných za územnú súdržnosť zahŕňať spoločné stretnutie so zástupcami sektorov politik, ktoré sú relevantné z územného hľadiska.
- (68) **Jednotlivé členské štáty** budú podporovať priority územnej agendy a zapoja príslušných aktérov vo všetkých sektorových politikách a na všetkých úrovniach verejnej správy. Toto zahŕňa podporovanie územnej agendy v procesoch vnútroštátneho strategického, priestorového a územného plánovania, v rámci partnerských dohôd a programov pre politiku súdržnosti EÚ, vnútroštátnych plánov obnovy a iných fondov EÚ, pričom sa zdôrazní význam zásady subsidiarity pri vymedzovaní povahy území a zabezpečovaní cielených intervencií a podpory v každom členskom štáte. Zahŕňa to informovanie o územnej agende a snahu o dosiahnutie územnej súdržnosti na vnútroštátnej úrovni spoločne so sektorovými ministerstvami, orgánmi na nižšej ako vnútroštátnej úrovni a občianskou spoločnosťou.
- (69) **Orgány a úrady na nižšej ako vnútroštátnej úrovni** vrátane orgánov a úradov na miestnej a regionálnej úrovni a ich národných združení vyzývame na uplatňovanie územnej agendy a vykonanie náležitých opatrení na zapojenie príslušných aktérov. To zahŕňa zohľadnenie priorít územnej agendy v ich priestorovom plánovaní a hlavných stratégiách a politikách rozvoja, ako aj inšpirovanie sa úvodnými činnosťami a ponúknutie vlastných návrhov nových úvodných činností. Nabádame ich najmä na to, aby spolupracovali so susednými územiami a územiami, ktoré majú podobný alebo doplnkový potenciál alebo čelia podobným výzvam, a so zainteresovanými aktérmi. Okrem toho vyzývame orgány na nižšej ako vnútroštátnej úrovni, aby sa aktívne

zapájali do regionálnych, vnútroštátnych a európskych diskusií o uplatňovaní územnej agendy.

- (70) **Európsku komisiu** vyzývame, aby prispela k prioritám územnej agendy a ďalej posilňovala svoju snahu o podporu územnej súdržnosti v Európe, posilnila územný rozmer v politikách EÚ a koordinovala sektorové politiky. Môže to zahŕňať posilňovanie územného rozmeru v európskom semestri a posúdeniach vplyvu pomocou dostupných nástrojov na posúdenie územných vplyvov a silnejšie zapojenie zainteresovaných strán, ako aj ďalšie podporovanie – v rámci politiky súdržnosti EÚ a iných príslušných politík EÚ – integrovaného územného rozvoja, prijatie príslušných nástrojov a prostriedkov, územnú spoluprácu a sledovanie úvodných činností a inšpirovanie sa nimi.
- (71) **Európsky parlament** vyzývame, aby vzal územnú agendu na vedomie a zväžil jej priority vo Výbore pre regionálny rozvoj a iných výboroch a medziskupinách, ktoré majú územný rozmer. Môže to zahŕňať obhajovanie priorít územnej agendy v legislatívnych procesoch EÚ.
- (72) **Európsky výbor regiónov** ako poradný orgán Európskej únie formálne zastupujúci regióny a obce na úrovni EÚ vyzývame, aby prispel k vykonávaniu a ďalšiemu rozvoju územnej agendy. Na tento účel vyzývame Európsky výbor regiónov, aby informoval svojich členov o územnej agende a pokroku v jej vykonávaní. Takisto ho vyzývame, aby nabádal miestne a regionálne orgány v Európe, aby uplatňovali územnú agendu, spolupracovali so susednými územiami a inými územiami, poučili sa z úvodných činností a ponúkli vlastné návrhy nových úvodných činností. Európsky výbor regiónov okrem toho vyzývame, aby prostredníctvom svojej konzultačnej práce podporoval ciele územnej agendy na európskej úrovni. Navyše ho vyzývame, aby podporoval prijatie a ďalší rozvoj územných nástrojov a prostriedkov, ako sú napríklad posúdenia územného vplyvu, európske zoskupenia územnej spolupráce (EZÚS) a integrovaný územný rozvoj v rámci politiky súdržnosti EÚ.
- (73) **Európsky hospodársky a sociálny výbor** žiadame, aby informoval svojich členov o prioritách územnej agendy a nabádal ich na to, aby spolupracovali pri jej vykonávaní. Zahŕňa to zdôraznenie dôležitosti partnerov z občianskej spoločnosti pri zabezpečovaní udržateľnej budúcnosti pre všetky územia

a posilňovanie miestneho rozvoja vedeného komunitou a akéhokoľvek iného nástroja uľahčujúceho integrovaný územný rozvoj a spoluprácu. Okrem toho by mal obhajovať priority územnej agendy v politických diskusiách na európskej úrovni.

(74) **Skupina Európskej investičnej banky** by mala primerane pretaviť priority a opatrenia územnej agendy do svojho prístupu k poskytovaniu úverov, kombinovaniu úverov s dotáciami a poradným službám, pričom zohľadní potrebu podporovať stratégie udržateľného územného rozvoja bez ohrozenia svojej finančnej disciplíny. Keďže skupina EIB môže hrať dôležitú úlohu pri financovaní udržateľných investícií všetkých veľkostí v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje územná agenda, vyzývame ju, aby prispela k úvodným činnostiam, najmä na podporu rozvoja lepších prístupov k financovaniu v územnom kontexte, kde bude dopĺňať Európsku komisiu. Môže to zahŕňať podporu miestnych investícií prostredníctvom poskytovania úverov, kombinovania dotácií a úverov a poskytovania poradenstva členskými štátmi a kľúčovým aktérom v súvislosti s prípravou a vykonávaním územných projektov, ako aj používanie finančných nástrojov.

(75) **Európske a národné združenia**, ktoré sa zaoberajú územným rozvojom a/alebo zastupujú miestne samosprávy a regionálne štátne správy, vyzývame, aby informovali svojich členov o prioritách územnej agendy a nabádali ich na to, aby uplatňovali agendu, spolupracovali so susednými územiami a inými územiami, poučili sa z úvodných činností a ponúkli vlastné návrhy nových úvodných činností. Okrem toho ich nabádame, aby obhajovali ciele územnej agendy v politických diskusiách na nadnárodnej a európskej úrovni.

## Vykonávanie prostredníctvom špecializovaných činností

---

(76) Aktivity zamerané na vykonávanie územnej agendy možno realizovať na akejkoľvek úrovni riadenia a ich povaha a zameranie sa môžu líšiť. Každý kľúčový aktér by mal vykonávať územnú agendu v kontexte svojho zákonného

mandátu. Iba tak možno náležite riešiť priestorové nerovnosti a spoločenskú transformáciu na uhlíkovo/klimaticky neutrálne hospodárstvo.

- (77) S cieľom inšpirovať k jednotným akciám v celej Európe úvodné činnosti preukazujú, testujú a rozvíjajú postupy, ktoré prispievajú k dosahovaniu priorít územnej agendy. Tieto činnosti odrážajú narastajúce uznávanie významu miestne orientovaných politík tým, že ukazujú, ako možno aktívne riešiť územný rozmer regionálnych, vnútroštátnych a európskych politík. Zameriavajú sa na učenie, výmenu najlepších postupov, spoločné pracovné skupiny, ktoré rozvíjajú ďalšie smerovanie, alebo vykonávanie. Nabádame každého, aby pozorne sledoval tieto činnosti, inšpiroval sa nimi a navrhol nové činnosti. Aktivity zamerané na priority urbánnej agendy, novej Lipskej charty a územnej agendy môžu posilňovať prepojenia medzi mestskými a územnými politikami.

## Koordinácia

---

- (78) Aktivity územnej agendy budú koordinované na zasadnutiach generálnych riaditeľov zodpovedných za územnú súdržnosť (DGTC), ktoré pripraví Sieť kontaktných miest územnej súdržnosti (NTCCP) a podporí ich pracovná skupina pre územnú agendu (TAWG).
- (79) Bude pokračovať ďalší program spolupráce siete ESPON, pričom sa zintenzívni podpora a poradenstvo pre proces vykonávania, ako aj pre predsedníctva Rady EÚ, a to napríklad aktivitami monitorovania a cieleným informovaním o faktoch a poznatkoch súvisiacich s Územnou agendou 2030.
- (80) Cieľom koordinačných činností Územnej agendy 2030 bude
- snažiť sa zabezpečiť, aby boli aktivity a úvodné činnosti transparentné, aby ich vytvárali a podporovali členské štáty (ich zástupcovia), aktéri na nižšej ako vnútroštátnej úrovni a Európska komisia, aby sa vzájomne posilňovali a aby optimálne ovplyvňovali tvorbu politík EÚ aj tvorbu vnútroštátnych politík,

- pravidelne vyhodnocovať pokrok vo vykonávaní a v úvodných činnostiach a
- informovať aktérov na nižšej ako vnútroštátnej úrovni, vnútroštátnej úrovni a európskej úrovni o cieľoch a prioritách územnej agendy, ako aj o pokroku vo vykonávaní.

## Nadväzujúce opatrenia

---

- (81) Žiadame nadchádzajúce predsedníctva Rady EÚ, aby vykonali následné opatrenia v súvislosti s Územnou agendou 2030 a ďalej posilňovali komunikáciu o nej, jej uplatňovanie a riadenie. To sa týka:
- (82) **komunikácie** o pokroku v uplatňovaní územnej agendy a na počesť 25. a 30. výročia Európskej koncepcie územného rozvoja (1999) v rokoch 2024 a 2029, ako aj 20. výročia územnej agendy (2007) v roku 2027;
- (83) **uplatňovania** územnej agendy vrátane diskusie o pokroku, ako aj o úvodných činnostiach;
- (84) **riadenia** so zameraním na zhodnotenie situácie v roku 2024 vrátane vyhodnotenia systému riadenia, pokroku vo vykonávaní a relevantnosti priorit. Toto bude prebiehať v súvislosti s prípravami na politiku súdržnosti EÚ po roku 2027. Vyzývame predsedníctvo Rady EÚ v prvej polovici roku 2025, aby zorganizovalo neformálne stretnutie ministrov, na ktorom sa budú vymieňať informácie potrebné na vykonanie rozhodnutia o novej obnove Územnej agendy 2030.

